

NEWSLETTER

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Václav Klaus:

Je představitelná jiná Evropa?

Otázka IVK: Poškodí brexit Británii a Evropu? (Vlastimil Vondruška, Alexandr Vondra, Ivo Strejček, Michaela Ševčíková, Aleš Valenta, Václav Klaus ml., Šimon Krbec, Tomáš Břicháček, Petr Kaniok, Pavel Chrastina)

Hana Lipovská:

Recenze – George Friedman:
Ohrožená Evropa

Ivo Strejček:

Komunismus a evropeismus –
formy různé, obsah stejný

Je představitelná jiná Evropa?*

Václav Klaus

Václav Klaus

Musím přiznat, že jsem si poznámky ke svému dnešnímu vystoupení připravil před britským referendem. Když jsem se na ně podíval poté, co jsem uslyšel zprávu o jeho úžasném výsledku, nevěděl jsem, co s nimi. Velmi rychle jsem však dospěl k závěru, že je měnit nemusím. Britské referendum „pouze“ potvrdilo těm, kteří to ještě nevěděli, že nejen pouhá hrstka reakcionářských excentriků, zbytkových stoupců chicagské či rakouské ekonomické školy a věrných přívrženců Margaret Thatcherové, ale miliony obyčejných lidí mají podobně kritický názor na současnou variantu evropských institucí, na politiku EU a na její ideologický základ.

Drobné, vlastně kosmetické úpravy, prováděné v EU permanentně již celá desetiletí, jsou zjevně nedostatečné a navíc míří špatným směrem. Reformy stačit nemohou, musí přijít zásadní změny – po pádu komunismu jsme tomu říkali transformace (nebo také systémová změna). Jinak se podstata změnit nedá. Všichni Evropané, nejen Britové, by měli tuto tezi přijmout a připustit, že jsme se ocitli ve slepé uličce, v níž nelze jít dál. Jen zpět. Je to smutný závěr. V okamžiku, kdy se téměř před sedmadvaceti lety země střední a východní Evropy zbavily komunismu a navrátily se k demokratické části Evropy, jsem si nedovedl představit, že bych se mohl dožít takového rozčarování nad okolním světem, jaké pocítuji v současné době.

Odlíšujeme důsledně termíny Evropa a Evropská unie. Někteří lidé – zejména příslušníci lidského druhu zvaného „homo bruxelorum“ – nás schválně a záměrně matou jejich nepřetržitým zaměňováním.

Evropa je v pořádku. Nemám nejmenší ambice ji opravovat. Nechci budovat Evropu jinou, nechci posouvat její geografické umístění či hranice, nechci přepisovat a měnit její historii, nechci přispívat k zbabování se

jejich tradic, zvyků, vzorců chování, kultury a náboženství, nechci se vzdát našich evropských hodnot, které vznikaly v průběhu dlouhých staletí a tisíciletí. Nechci novou Evropu. Nechci, aby byl vytvořen nový lidský druh – politicky korektní, multikulturně myslící, genderové rozdíly popírající, nový evropský člověk.

Entita zvaná Evropa byla v minulosti a měla by zůstat i v budoucnosti produktem spontánního evolučního vývoje, nikoli revolučního projektu toho či onoho evropského „velikána“. Naprosto souhlasím s Rakušany Hayekem a Misesem, že svět má být výsledkem lidského jednání (human action), nikoli lidského záměru (human design). Tyto dva pojmy považuji za nesmírně užitečné.

Přehnaně ambiciózní, uměle vytvořený konstrukt zvaný Evropská unie je výsledkem chybného projektu. Jen velmi málo lidí ho zkoumá seriózně. Většina vidí jen to, co EU propaganda chce, aby viděli. Většina světa (a také většina Evropanů) věří tomu, že je EU

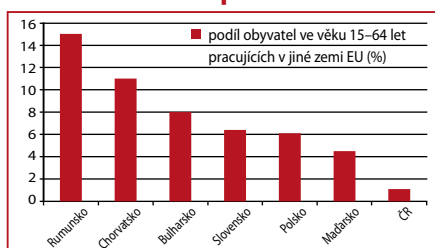
- společenstvím národů zajišťujícím mír;
- demokraticky řízenou skupinou zemí, kde si démos připadá jako démos;
- koherentní entitou monokulturně založenou na evropských hodnotách a vzorcích chování;
- konglomerátem zemí, kde jsou si všichni rovni (v orwellovském smyslu);
- institucí podobnou rodině, kde slabším členům významně pomáhají ti silnější;
- institucí, kde je opozice vůči oficiálním názorům nejen povolena a umožněna, ale i vítána;
- institucí, kde existuje skutečná, demokraticky utvářená a implementovaná politika, atd., atd.

Nic nemůže být dál od pravdy než toto propagandistické schéma. Současná Evropská unie je něco úplně jiného:

- je to entita bez démosu, to znamená bez demokracie;
- je to entita jen s velmi slabou společnou identitou. Pro mnohé z nás být Evropanem znamená jen geografické vymezení. Pokud jde o naši identitu, jsme primárně Češi, Italové nebo Švýcaři. A jsme na to hrdí. Jisté společné evropské znaky existují, ale Evropa nikdy nebyla „tavícím kotlem“ (melting pot);

LETNÍ GRAF IVK

Východoevropané pracující na Západě

Zdroj: Eurostat, 2016

Institut Václava Klause o.p.s.

Šárecká 29
160 00 Praha 6
e-mail: office@institutvk.cz
www.institutvk.cz

IVK – Newsletter
Institutu Václava Klause
Registrace MK ČR E 11024
Periodicita: měsíčník
Datum vydání: 12. 8. 2016

* Monte Carlo, hotel Métropole, 1. července 2016. Projev na konferenci, překlad z angličtiny.

- je to entita, která zneužívá termín subsidiarita k zamaskování skutečného stavu věcí a převládající tendence, kterou je neustále narůstající centralizace rozhodovacích procesů;
- je to entita – zvláště po Lisabonské smlouvě – s jedinou dominantní zemí, Německem, které – jak nedávno prohlásil německý „Staatsminister für Europa“, Michael Roth – musí v Evropě převzít vedoucí roli, ať se mu to samotnému líbí či nikoli;
- je to entita bez autentické, skutečné solidarity;
- je to entita oslabená nefunkční měnovou unií, založenou na seskupení ekonomicky nekompatibilních zemí, atd., atd.

To vše je dostatečně zjevné. Toho všeho si musí všimnout každý, kdo nechodí po světě se zavřenými očima. Měli bychom říci jasně, že EU je přežilý konstrukt. Jeho vinou jsme dnes svědky zjevného úpadku Evropy.

Tento úpadek nezpůsobili islámští teroristé, nedávno odstartovaná masová migrace, rychle rostoucí Čína, probuzení a obnova Ruska, nedostatečně pilní a k dluhům náchylní Řekové. Nezpůsobilo ho ani začlenění bývalých komunistických středoevropských zemí do původního elitistického klubu EU. Také ho nezavinil strukturálně podobný a v čase souběžný vývoj – v současné době probíhající oslabování Ameriky.

Tento úpadek jsme způsobili my od základu chybným a neustále se zhoršujícím konceptem evropského integračního procesu, neproduktivní ekonomickou a sociální politikou a pokrokářskými civilizačními a kulturními doktrínami, které začaly nabývat na síle v 60. letech.

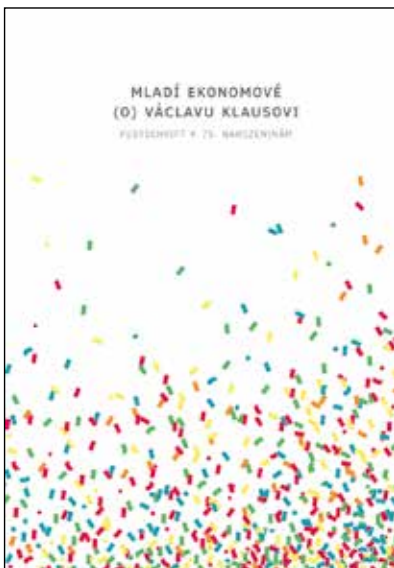
Tento – z dlouhodobého hlediska neudržitelný – stav věcí můžeme změnit zase jen my, a to radikálním přebudováním projektu EU a tím, že se zbavíme ideologie evropeismu. Čím dříve to uděláme, tím lépe. Britové nám ukázali, že je radikální zvrát možný.

Vrátme se k původní otázce. Jiná Evropa představitelná je, ale – vzhledem k tomu, že žijí na evropském kontinentu, jsem dnes a denně vystaven bruselské propagandě a indoktrinaci, čtu absurdní reakce na výsledek britského referenda a vidím, že chybí přesvědčiví a dopředu se dívající lidé – musím pesimisticky prohlásit, že ani po historickém výsledku britského referenda nebude snadné radikálně změnit evropské instituce, plné lidí, kteří mají jeden jediný zájem – pokračování statu quo.

Jedna věc je jasná. Tolik potřebná změna nezačne shora. Musí začít zdola, v jednotlivých evropských zemích. Nemůže být krokem zpět, ale krokem dopředu. Měla by vést k transformaci současné EU v alternativní společenství (nebo unii). K tomu je zapotřebí odpoutat se od mentality elit a naladit se na mentalitu obyčejných lidí. To je ovšem revoluční úkol.

Reflex 14. července 2016.

NABÍZÍME

Mladí ekonomové (o) Václavu Klausovi. Festschrift k 75. narozeninám

Institut Václava Klause přináší mimořádnou publikaci – „**Mladí ekonomové (o) Václavu Klausovi. Festschrift k 75. narozeninám**“ (2016). Kniha je sborníkem textů mladých českých ekonomů – studentů prof. Václava Klause – k jeho významnému životnímu jubileu. Publikace je unikátní tím, že mimo očekávaného ekonomického rozměru je ve všech textech odhalena také osobní rovina vztahu jednotlivých autorů k prof. Václavu Klausovi, tedy ke svému učiteli, který ovlivnil a formoval jejich ekonomické myšlení. Do sborníku přispěli **Jiří Brodský, Hana Lipovská, Petr Mach, Michal Mareš, Jan Průša, Pavel Ryska, Jan Skopeček, Martin Slaný, Ivo Strejček ml., Filip Šebesta, Lenka Šetková a Aneta Urbanovská**. Předmluvu napsal **Jiří Weigl**.

194 stran, 100 Kč

objednávky na: www.institutvk.cz

NABÍZÍME

IVK nabízí knihu **Václava Klause „Velcí ekonomové jsou mou inspirací“** (2015), která shrnuje autorovy texty o slavných ekonomech minulosti a současnosti. Tyto texty jsou roztroušeny po různých časopisech a knihách (či pouze internetových serverech), leckdy v různých jazycích. Pro náhodného čtenáře mohou vypadat jako zcela izolované nebo dokonce nahodilé. To je i není pravda. Vznikaly v průběhu delšího období, v podstatě nesystematicky, bez jakéhokoli předem zformulovaného plánu, ale vnitřní myšlenkovou jednotu, která je vzájemně spojuje, mají. Vystihují Klausovo pojetí ekonomie, které je v nich zřetelné i srozumitelné vyjádřeno.

184 stran, 150 Kč.

objednávky na: www.institutvk.cz

OTÁZKA IVK

Je důvod předpokládat, že brexit poškodí Británii a Evropu?

Vlastimil Vondruška
historik a spisovatel

Jako na každou historickou událost můžeme se i na brexit dívat buď z hlediska bezprostředního dopadu, anebo z dlouhodobého horizontu vývoje společnosti. Bezprostřední dopady jsou zřejmé. Jenže nejsem ekonom, a proto se k těm ekonomickým nevyjadřuji. Další nezpochybnitelný dopad je politický, ale k tomu se pro změnu vyjadřuje kdekdo.

Jsem historik, a proto mne brexit zajímá především jako kamínek v mozaice dlouhodobého vývoje společnosti. A hned na začátek otevřeně říkám, že ho považuji za správný krok. Tím samozřejmě nehlašám konec evropské spolupráce (ta funguje od neolitu!), ale jsem si téměř jistý, že to je první krok k zániku té Evropské unie, která sídlí v Bruselu a je vším jiným, jen ne unií suverénních evropských národů (jak to má v preambuli).

Z historického hlediska neexistuje žádný spolek, úmluva či pakt, které by tu byly „na věčné časy“. Na věčné časy nebyla Svatá říše římská, přátelství se Sovětským svazem a rozhodně tu na věčné časy není a nebude ani Evropská unie. Dobré pakty vydrží staletí, špatné zaniknou rychle. Rychlost zániku závisí na funkčnosti a smyslu takové dohody.

Bruselská byrokracie dnes diskutuje o tom, že lidé nepodporují Evropskou unii proto, že se nepodařilo dostatečně jasně vysvětlit její cíle. Ó, jaká prostota! Evropská unie vznikla většinovým souhlasem lidí. Přijali ji, protože cosi očekávali. Když to nedostali, nebo naopak zjistili, že to, co dostávají, je myšlenkový šrot, začali se od Bruselu logicky odvracet. Chyba není v hlouposti lidu, ale v hlouposti vládců. Tak je to po celá staletí. Revoluce přicházejí nikoli z rozmaru poddaných, ale kvůli ignoranci panovníků.

Brexit není událostí náhodnou. Je logickým vyvrcholením vývoje Evropské unie, která evropské populaci nejen nepomáhá, ale reálně škodí. Z tohoto hlediska je rozhodně politickou fackou bruselským elitám a všem stoupencům utahování integračních šroubů. Je to však krok zcela logický, protože v dějinách se vždycky musel někdo odvážit jako první opustit svazek, který neplnil své politické, hospodářské nebo

vojenské cíle. Tím obvykle strhl lavinu následovníků. Někdo musel vykřiknout: „Král je nahý!“

Tentokrát to byla Velká Británie, ale jako autorovi ságy o husitství mi nedá, abych nepřipomněl náš utrakvismus. Z hlediska vývoje evropské společnosti měl totiž stejný symbolický i faktický význam. Kališnický „exit“ byl stejným rozvodem s katolickou církví, arogantní, mocichtivou a odtrženou od svých věřících, jako nedávný brexit předznamenal rozvod s Bruselem. V 15. století se na české země sesypali všichni pravověrní jako sršání a pokud by to šlo, každého kališníka by vykoupali v krvi. Je jiná doba, Velká Británie je silná a navíc leží za širokým průlivem. Přesto se objevily hlasy, které nabádaly ke stejnému postupu, jaký uplatňovali křižáci u nás. Alespoň v tom duchu jsem pochopil prohlášení Martina Schulze.

Na české kališníky navázala záhy další protestantská hnutí, nemá cenu tu jmenovat všechna. Monopol katolické církve na víru se zhroutil. Stejně budou po brexitu následovat další národní „exity“ a záhy se zhroutí monopol Bruselu na výklad jediného a politicky korektního evropského pohledu na život. Evropská „víra“ tím samozřejmě nezanikne, jen se musí změnit. A je jen na Evropanech, zda se vrátí k hodnotám křesťanství, liberální či jiné demokracie, totalité anebo přijme korán.

Alexandr Vondra
bývalý vicepremiér pro evropské záležitosti

O hrdou Anglii obavu nemám. Libra sice oslabila, ale tím pomůže exportu a zbrzdí pád ekonomiky, kterým hystericky strašili v kampani odpůrci brexitu. Londýn zůstane finančním přístavem pro evropský, americký, ruský nebo čínský byznys, protože si podrží klíčové komparativní výhody – tradicí a malými regulacemi počínaje a angličtinou konče. A bude-li vláda dělat chytrou a pragmatickou politiku, může udržet pohromadě i Velkou Británii a její mocenské postavení.

Větší otázkou je dopad brexitu na EU. Brexit je fakticky drtivou porážkou těch, kdo tlačí na pilu evropské federalizace a centralizace a kdo touží z EU vytvořit globální supervelmoc. Svou arogantní, elitářskou a nesmyslnou politikou už dokázali velmi cenný projekt evropské spolupráce a společného

trhu znechutit většině obyvatel kontinentu a nyní sklídili „výsledek“ svého úsilí: donutili Brity hlasovat pro exit. Budovatelé „super-velmoci“ tak vyšťváním Velké Británie přišli o nejcennější „asset“ či „aktivum“ – zemi, která dávala Evropě skutečné vojenské schopnosti (nukleární odstrašení), konkurenceschopnou ekonomiku (anglosaský model) a jediný společný dorozumivací prostředek (angličtinu).

Viníci tohoto selhání by proto měli být hnáni k politické zodpovědnosti. Ti ostatní by se měli chytit za hlavu a začít EU reformovat tak, aby se v ní každý stát cítil komfortně a ta byla pro něj trampolínou, a ne svěřací kazajkou. Obávám se ovšem, že takové reflexe brexitu se nyní nedočkáme. Budou-li ovšem centralizátoři tlačit na pilu dál, bude postupný rozklad společenství zevnitř pokračovat. Přejdeme-li v důsledku takového vývoje o společný trh a volný pohyb zboží, lidí, služeb a kapitálu uvnitř tohoto trhu, bude to velká škoda a země, jejichž národní bohatství se odvíjí od otevřenosti okolních trhů, to nepochybně negativně pocítí. Česká republika mezi tyto země patří.

Ivo Strejček
člen správní rady IVK

Rozhodnutí britských voličů, obyčejných lidí s běžnými každodenními starostmi, bylo demokratickou volbou. Vzniklo zdola, bez ohledu na varování části politických a podnikatelských elit a bylo učiněno proti jejich vůli. Bylo přijato s vědomím možných rizik i navzdory skrytým hrozbám z Bruselu, Berlína a Paříže.

Už jenom pro tento způsob svého „zrodu“ je brexit nadějí pro britskou i evropskou politiku a nemůže v tomto kontextu budoucnost Británie a Evropy ohrozit. Je pozitivní zprávou, signálem i impulzem, že se z Evropy stále ještě nevytratila touha po svobodě, která může vytvořit alternativu k evropskému uspořádání a pěstování vztahů „mimo EU“, což může být inspirativním povzbuzením pro podobně smýšlející politické proudy v dalších členských státech EU.

Zkušenosti s Evropskou unií a nejrůznějšími referendy mě bohužel naučily být v odhadech opatrný. A to i v souvislostech s děním a událostmi „po brexitu“.

Pokud by si současná i budoucí britská politika při vyjednávání podmínek i cílů

odchodu Velké Británie z EU nepočínala dostatečně rozhodně a přesvědčivě, pokud by procesu odchodu Britů z EU chyběla výrazná, silná, přesvědčivá osobnost lídra, pak by mohla v Británii s přibývajícím časem převládnout z výsledků referenda skepse a převážit sentimentální nálady po návratu.

V takovém případě by se selhání britské politické scény snadno přelilo do kontinentální části EU a výrazně tam oslabilo chuť i odvahu lidí toužících po zásadních změnách ve fungování EU (či dokonce jejich odvahu EU opustit).

Nic takového si nepřeji, ale politicky nezvládnutý brexit by byl katastrofou jak pro Británii, tak pro Evropu - a v takovém případě by skutečně mohl poškodit jak Británii, tak Evropu.

Michaela Ševčíková

Národohospodářská fakulta VŠE v Praze

Britskou ekonomiku odchod z EU v krátkém období oslabí, zejména s ohledem na přechodný pokles zahraničních investic (v uplynulé dekádě do Británie směřovaly nejvyšší částky ze všech zemí EU) a na zasažení finančního sektoru a sektoru služeb. Oslabení libry jako důsledek brexitu může naopak vylepšit bilanci britského exportu, která je dlouhodobě deficitní. Přechodná právní a investorská nejistota, ať již oprávněná či nikoliv, bude tuto ostrovní zemi stát dodatečné náklady. Ty povedou k stále většímu veřejnému zadlužení, které již v současné době dosahuje téměř 90 % ve vztahu k HDP, deficit veřejných financí byl v roce 2015 společně s Portugalskem třetí nejvyšší v celé EU.

Ve střednědobém a dlouhodobém horizontu a v závislosti na budoucím politicko-hospodářském uspořádání může Británie z nového statusu nečlenství země v EU těžit. Mnohem větší ztráta to bude pro zbytek EU. Společnou palubu totiž opouští jeden z nejlepších. Pomínu-li ztrátu ekonomickou, politickou a geopolitickou, pak je to zejména ztráta ideově-ideologická. Nepřeceňuji ani nepodceňuji úlohu této ostrovní země v uplynulých dekádách a její vliv na evropskou integraci, ale jako vyvažovací či třetí prvek oproti kontinentálním partnerům hrála podstatnou roli v celém svém angažmá.

Předpokládám, že pro budoucí vztahy Británie a zbytku EU budou vyjednány specifické podmínky a vznikne nový „britský model“, zahrnující množství výjimek a přechodných období. V některých aspektech bude podobný současnému norskému uspořádání. Není tajemstvím, že pro VB je klíčové zůstat součástí vnitřního trhu, zejména služeb, neboť ty jsou základním komponentem britské ekonomiky a jejího

růstu. To by se mělo podařit vyjednat, ale VB si za to s největší pravděpodobností i pořádně zaplatí. Očekávám, že po přepočtu příspěvku na obyvatele může být tato částka ještě vyšší než ta, kterou nyní platí v rámci Evropského hospodářského prostoru (propojení s vnitřním trhem EU) Norsko.

Jako největší hrozbu brexitu však vidím potenciální, nikoliv však nevyhnutelný rozpad Spojeného království. Skotové jsou velmi aktivní v otázce odtržení od Velké Británie a vstupu do EU. Otázkou zůstává, jak horké jsou jejich úvahy za předpokladu, že přístupový proces by trval několik let, navíc s rizikem, že některé země (např. Španělsko) by mohly jejich snahy jednoduše vetovat. A rozhodně by si nemohli ponechat jako měnu libru, jak by si Skotové sami přáli. Každá nová členská země EU má totiž povinnost zavést euro. Pokud by tedy brexit tento proces secese reálně spustil a završil, postavení Británie bude oslabeno na všech frontách.

Aleš Valenta

Institut Václava Klause

Deník *The Guardian* má pravdu v tom, že odchod Británie z EU nebude „rychlouka“ (quickie). Premiérka Mayová oznámila, že Británie nepožádá o aktivaci článku 50 Lisabonské smlouvy, který řeší odchod některé země z EU, dříve než koncem letošního roku. Politické komplikace může způsobit otázka, zda vláda může spustit brexit sama, anebo k tomu musí mít souhlas parlamentu. Podle některých právníků může případný spor skončit u Nejvyššího soudu.

Trvalou politickou újmu by však mohlo Británii způsobit pouze Skotsko, pokud by se v zájmu zachování členství v EU rozhodlo pro odchod ze Spojeného království. Stížlivé hlasy však upozorňují, že Skotové nebudou tak pošetilí, aby se připravili o pozici čistého příjemce v rámci přerozdělovacího finančního mechanismu Spojeného království nebo o revitalizaci důležitého rybářského průmyslu, ochromeného kvótami EU. Jediným, kdo bude brexitem politicky poškozen, bude – navzdory nynějšímu nárůstu podpory Unie v největších zemích – EU a její projekt evropského super státu.

Pokud jde o případné hospodářské škody, je zřejmé, že co možná hladký přechod na nový ekonomický modus vivendi mezi Británií a EU je v životním zájmu obou stran. Britský ministr zahraničí Boris Johnson je přesvědčen, že Británie bude schopna vyjednat plný přístup k jednotnému evropskému trhu při zachování klíčového požadavku stoupenců brexitu, tj. kontroly hranic s ohledem na pracovní migraci z Unie. Na stole leží momentálně návrh na sedmileté přechodné období v tomto režimu, které

by Bruselu usnadnilo „zkousnout“ tento ústupek vůči unijnímu právu.

S ohledem na obtížnou situaci Unie (těžké hospodářské potíže jižního křídla, imigrace, terorismus, turecká otázka) bude její připravenost ke kompromisům patrně větší, než se může zdát z dosavadních výroků jejích činitelů.

Václav Klaus ml.

publicista

Ne, není žádný důvod. Británie je ostrovní země, pátá největší ekonomika světa, daleko víc dováží z EU, než do ní vyváží. Má silné vazby se svými bývalými koloniemi (miliardový trh v Indii např.) i s USA. Ekonomické přínosy brexitu budou převažovat již ve střednědobém horizontu. Přínosy pro svobodu a demokracii jsou okamžité.

Evropa je proti tomu kontinent, kam patří mj. právě Británie, ale i západní část Ruska třeba. Pak je tam ještě dalších asi čtyřicet zemí. Všechny tyto země mají každá své různé zájmy a odchod Británie z EU se jich dotýká různou měrou na škále od „vůbec“ po „nějak“.

V těchto čtyřiceti zemích také žijí různí lidé. Třeba pro mě brexit znamená naději. Naději pro svobodné lidi. Někdo, kdo se živí rozkrádáním evropských dotací, může pocítovat obavy, že bude méně „zdrojů“, neb Británie na tyto bohubilé aktivity už nebude přispívat. Někteří politici klauní budou mudrovat, že bez Británie bude obtížnější EU zreformovat. To je podobně nosná myšlenka jako tvrdit na podzim 1989, že pád Berlínské zdi ohrozil přestavbu a gorbáčovovské reformy.

Ale když mluvíme o Británii, dovolím si na závěr ocitovat Margaret Thatcherovou: „Sjednocená Evropa je klasickým utopickým projektem, pomníkem marnivosti intelektuálů, programem, jehož nevyhnutelným údělem je krach.“

Šimon Krbec

religionista

Brexit především poškodí Evropskou unii. Teprve v budoucnu se ukáže, jak významným členským státem Velká Británie byla. A jakou velkou chybu současné vedení EU udělalo, když nedokázalo Británii udržet. Nejsem ekonom, ale „zaručené“ předpovědi o tom, jak Británie na vystoupení z EU ekonomicky doplatí, mi nezní příliš přesvědčivě. Jakou ekonomickou hodnotu má propojení se stále chudnoucími a zadluže-

nějšími evropskými zeměmi, jako je Řecko, Itálie, Španělsko, Bulharsko nebo Lotyšsko?

Británie je silným globálním hráčem a lze předpokládat, že v jednáních o budoucím uspořádání vztahů s EU bude mít navrch. Vzhledem k úrovni eurodiplomacie, kterou máme nyní možnost pozorovat během vyjednávání s tureckým režimem, mají Britové velkou naději, že se jim podaří vyjednat všeobecně výhodné podmínky.

Jiným problémem je, co brexit způsobí v britské vnitřní politice, zda se podaří udržet jednotu království, zda bude posílen separatismus atd. Návrh londýnského starosty na vyhlášení autonomie, stejně jako mise skotské premiérky do sídla unijních institucí, které následovaly bezprostředně po vyhlášení výsledků referenda, působily vskutku bizarně. Nová britská premiérka bude mít hodně práce s obhajobou „britské ideje“, ale to je zkrátka politika. Na britském příkladu se ukáže, jestli v Evropě začíná nová rekonstrukce státních uspořádání, jako tomu bylo začátkem devadesátých let v rozpádajícím se socialistickém táboře.

Pro EU jako celek však podle mého názoru bude nakonec brexit znamenat pozitivní impulz. Unijní demokratické mechanismy bohužel selhaly natolik, že jediným adekvátním kritickým hlasem vyjadřujícím nespokojenost s fungováním Evropské komise se stal hlas pro odchod. Už to je důvodem k hlubokému zamyslení a uskutečnění nezbytných reforem.

Tomáš Břicháček
právník a publicista

Nečekaný výsledek britského referenda především přinesl novou naději a vzpruhu nám všem, kteří nevěříme v užitečnost a udržitelnost současného modelu evropské integrace. Evropa potřebuje zcela nové uspořádání – platformu (mezinárodní organizaci) pro regionální hospodářskou spolupráci, která bude zcela prosta programového centralismu, ambic k vytváření evropského státu, panevropského nacionalismu, hraní si na demokracii na nadstátní úrovni, megalomanských projektů, přerozdělování problémů a neomarxistického sociálního inženýrství. Dnes už je zřejmé, že takového uspořádání nelze dosáhnout na základech současné Unie, ale pouze na jejích troskách.

Unijní elity po britském referendu nejeví nejmenší známky sebereflexe, poučení, snahy o změnu kurzu. Zdá se, že jejich recepty směřují naopak k utužení tohoto kurzu a zvýšení rychlosti plavby. Jak jinak si vyložit Junckerova slova o potřebě rychlého rozšíření eura do všech členských států, nové návrhy Komise v oblasti azylové politiky z 13. července nebo pokračování tlaku

na Polsko v rámci nedůstojné hry o „právní stát“? Může-li brexit pomoci unijní strukturu destabilizovat a posílit obrodné síly v evropských státech, dává EU šanci na budoucí změnu. Zda a kdy k ní dojde, lze v tuto chvíli obtížně předpovídat, v řadě zemí však přinejmenším vidíme pozitivní signály. Britové si za svoji odvahu zaslouží náš obdiv a vděk.

Petr Kaniok
Fakulta sociálních studií
MU

Vnímání toho, co je poškození, není nikdy objektivní. Vždy záleží na perspektivě a preferencích toho, kdo se ptá. Čili obecně nelze odpovědět, protože u brexitu není jedna platforma. Dokonce ani na obou březích není žádný jeden britský pohled a dokonce není ani jeden pohled EU. Nabídnou perspektivu občana a politologa, který se na brexit a jeho důsledky dívá z pohledu někoho, komu záleží na tom, aby fungovaly standardní politické struktury, jako jsou politické strany, političtí lídři či mezinárodní organizace. Z této perspektivy je důvod k obavám na obou stranách.

Ve Velké Británii se ukázalo, že řada politiků, produktů marketingových agentur a průzkumů veřejného mínění chápe závažná politická rozhodnutí lehkomyšlně a nedokáže či nechce domýšlet důsledky. Chování předních zastánců brexitu po vítězném referendu připomínalo náladu v sociální demokracii po pádu Topolánkovy vlády během českého předsednictví. Rozpaky a žádná alternativa na stole, jen křečovitá a dětinská radost z rozbitých báboviček. Hlavní britské strany jsou dnes hluboce rozdělené a místo nich žádná alternativa neexistuje. UKIP jí určitě nebude.

To samé – ve smyslu kritického dopadu – ale bohužel platí také pro EU a její čelné instituce. Opakovaná post-brexitová vyjadřování zejména Jean Claude Junckera a Martina Schulze ukázala, že tyto „lídři“ se domnívají,

že jsou odpovědní jen úzké skupině evropských elit v podobě poslanců Evropského parlamentu a nemají potuchy o tom, co zajímá a bolí občany členských států. Jejich odtrženost od reálných politických problémů evropských společností je alarmující – EU již dlouhou dobu vedou lidé, kteří se buď nezájímají o skutečnost, nebo ji nechtějí vnímat. Brexit to odhalil v plné nahotě.

Pavel Chrastina
hudebník

Je to válka o české veřejné mínění a v širších souvislostech také válka o veřejné mínění všech Evropanů. Brexit ukázal cestu, jak můžeme demokraticky naložit s utužujícím se diktátem neomarxistických struktur, které se usadily v unijním vedení. Ukázal cestu, jak můžeme postavit hráz pokračující islamizaci Evropy, proti které současné vedení EU ve skutečnosti nic nedělá. Brexit je příkladem pro ostatní národy, které jsou s činností unijního vedení právem nespokojeny.

Česká tzv. média hlavního proudu jsou bruselskému myšlenkovému importu poplatná, protože podléhají řízení podobně myšlenkově poplatných v tuto chvíli vládnoucích politiků. Brexit je v „hlavních médiích“ všemi myslitelnými způsoby kritizován a jeho pracně vykonstruované negativní dopady jsou obludně zveličovány. O přínosech odchodu z unie neslyšíme ani slovo, i když na první pohled převažují.

Abychom si udělali pravdivý obrázek o všem, co brexit přinese Britům i Evropanům dobrého, musíme obezřetně hledat v alternativních médiích, tj. především na stránkách internetu. Taková je situace v naší nové, ale bohužel už dosti vážně nemocné demokracii našich dnů.

Zbývá otázka nezbytné léčby. Rozhodneme se navštívit internistu, anebo rovnou chirurga?

Předplatné na rok 2016

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Předplatné IVK zahrnuje pravidelný newsletter, sborníky a ostatní publikace, pozvánky na semináře.

Základní cena předplatného je 660 Kč.

Studentské předplatné 330 Kč.

Noví předplatitelé dostanou všechny publikace vydané v první polovině roku.

predplatne@institutvk.cz

RECENZE – GEORGE FRIEDMAN: OHROŽENÁ EVROPA

Hana Lipovská

Ekonomicko-správní
fakulta Masarykovy
univerzity

Během uplynulého čtvrtstoletí selhaly téměř všechny základní pilíře, na kterých spočívala Evropská unie. Společná evropská měna prohloubila ekonomickou krizi v členských státech eurozóny. Schengenský prostor urychlil postup krize imigrační. Brexit prokázal, že Unie přestala být elitním klubem a stala se sektou, ze které se ti nejsilnější snaží uniknout. Není proto překvapivé, že se současná apoštolové stále hlubší evropské integrace upnuli na to poslední, co z původního velkolepého sociálního inženýrství zbylo: Evropskou unii jako *projekt míru*.

Role Německa

Nová kniha amerického geopolitika Geoga Friedmana *Ohrožená Evropa: Rodící se krize* (Praha: Aligier 2015) však otrásá i touto poslední nadějí eurooptimistů. Zásadním tématem celé knihy je hledání odpovědi na otázku: „Bude žít Evropa v míru?“ Cestu k závěrečné neradostné prognóze začíná Friedman osobním příběhem své židovské (slovensko-maďarské) rodiny během nacistické a následně komunistické nadvlády. Vlastní zkušenosti, ale především studium evropských dějin jej vedou k závěru, že budoucnost Evropy determinují především vztahy mezi Německem, Ruskem, Francií a islámem.

Německo je ve Friedmanově pojetí nejsilnějším státem „evropského poloostrova“,

který ztotožňuje s dnešní Evropskou unií. Sjednocení Německa v 19. století a jeho následný vzestup *destabilizovaly evropský systém a vytvořily ohniska konfliktů podél německé východní a západní hranice* (str. 62). Po druhé světové válce mělo stabilní a úspěšné Německo zajišťovat Spojeným státům odbyt produkce v době, kdy hrubý domácí produkt Spojených států představoval téměř polovinu světového HDP (str. 152). Klíčem k úspěchu – a zároveň prokletím – německého hospodářství se stala proexportní růstová strategie. Jak ale Friedman připomíná (str. 153), *pro Němce jsou úspěch a pohroma neoddělitelně spjaty, takže se sice obávají toho, čeho dosáhli, ale současně jsou na to velice hrdí*. Tuto německou dichotomii nazývá Friedman „přepečlivou neškodností“ (str. 154), v jádru však jde o totéž, co prezident Klaus v německém týdeníku *Focus* popsal jako Německo, které je „nejisté... přes svou zdánlivou hlasitost je zaražené a nesebevědomé, stále v sobě nese svou věčnou vinu, a proto odmítá normální politiku, která je střetem idejí.“ (Klaus, V.: Kam kráčí Německo: *Focus* 5. 3. 2016)

Po znovusjednocení v roce 1990 se Německo objevilo na evropské scéně znovu jako velká mocnost, na které závisí budoucnost Evropy. Nové silné Německo tak potkal osud jeho někdejšího amerického mecenáše: dnes je to právě Německo, kdo životně závisí na exportech. Žádná jiná velká ekonomika neexportuje tak vysoký podíl svého HDP (podle Friedmana 35–40 %). Žádná jiná evropská ekonomika proto tak nutně nepotřebuje velký vnitřní evropský trh. Žádná jiná evropská země však také nemá na evropském poloostrově tak velký

politický vliv. Znovuobnovená síla Německa, spojená s historickou vnitřní nejistotou, vede k opětovnému pocitu *nadřazenosti*.

Rusko s Německem se vzájemně potřebují.

Na rozdíl od nacistické nadřazenosti rasy se tentokrát podle Friedmana Německo cítí být *kulturně nadřazené* (zejména) jižní Evropě. To se projevilo zejména během řecké krize. Kvůli vysoké zadluženosti jižních ekonomik na straně jedné a vysokému německému sklonu k úsporám na straně druhé totiž Německo Jihoevropanům nevěří, že *dokážou spravovat své záležitosti, zodpovědnější Němci se jich tudíž musí ujmout a vnutit jim disciplínu a tvrdou dřinu* (str. 156). Právě proto Němci tak fanaticky podporovali politiku rozpočtových škrťů a úsporných balíčků: *dluhy způsobené jižními Evropany musí být splaceny alespoň částečně, aby se poučili o následcích své nezodpovědnosti a donutili se prostřednictvím úspor změnit své způsoby* (str. 156).

Ztráta paměti

Německo ve své nové éře lídra poloostrova však nezbytně potřebuje silného partnera. Přirozenými partnery jsou pak jeho přirození historičtí nepřátelé: Francie a Rusko. Vztah mezi Německem a Ruskem je vztahem mezi „evropským poloostrovem“ a „evropským kontinentem“. Německo je podle Friedmana dominantní ekonomickou silou na poloostrově, zatímco Rusko vládne pevnině (str. 184). Rusko přitom čelí zcela nové geopolitické situaci, pomocí které Friedman vysvětluje rusko-americko-evropské boje o vliv nejen na Ukrajině, ale

NABÍZÍME

Masová imigrace

Záchrana, nebo zkáza Evropy?

Stanislava Janáčková, Jan Skopec, Martin Slaný
Hana Lipovská, Filip Šebesta, Michal Semín
Jan Keller, Alexandr Tomský, Václav Klaus
Jiří Weigl, Ladislav Ják, Ivo Strejček
Miroslav Ševčík, Tomáš Břicháček, Lukáš Kovanda
Miloš Kubánek, Hans-Werner Sinn, Marek Loužek
Milan Vodička, Daniel Deyl, Daniel Bier, Václav Klaus ml.

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Publikace č. 23/2016

Institut Václava Klause nabízí sborník č. 23/2016 „**Masová imigrace – záchrana, nebo zkáza Evropy?**“, do něhož přispěli **Stanislava Janáčková, Jan Skopec, Martin Slaný, Hana Lipovská, Filip Šebesta, Michal Semín, Jan Keller, Alexandr Tomský, Václav Klaus, Jiří Weigl, Ladislav Ják, Ivo Strejček, Miroslav Ševčík, Tomáš Břicháček, Lukáš Kovanda, Miloš Kubánek, Hans-Werner Sinn, Marek Loužek, Milan Vodička, Daniel Deyl, Daniel Bier a Václav Klaus ml.** Předmluvu napsal **Václav Klaus**.

222 stran, 100 Kč.

objednávky na: www.institutvk.cz

také ve zbylých částech „kontinentu“. Po rozpadu Sovětského svazu se totiž Rusko stáhlo zpět do těsnějších hranic, které mělo naposledy před vládou Petra Velikého (str. 166). K zajištění svých exportů (tedy k řešení ruské otázky) ovšem potřebuje zaručený permanentní vstup na trhy evropského poloostrova. Navzdory aktuálním konfliktům se proto Rusko s Německem vzájemně potřebují – a jejich vzájemné vztahy budou pro budoucnost Evropy určující.

Friedman vyvrací bruselský mýtus o mírové podstatě Unie. Důrazně připomíná, že doba vzniku EU je zároveň dobou válek. Pro Evropany bylo důležité popírat, že jsou balkánské války evropské.

Zásadním vztahem, který podle Friedmana bude definovat budoucnost Evropy, je vztah evropského kontinentu a islámu. Připomíná, že *islám podnikl invazi do Evropy už dvakrát, vždy od Středozezemního moře* (str. 208) – a na druhou stranu neopomíná dodat, že invaze křesťanské Evropy do islámského světa byly ještě četnější. Evrope, muslimským zemím a jejich vzájemnému vztahu *nelze porozumět, aniž bychom si nepřipomněli jak jejich nekonečné války, tak jejich nekonečnou spolupráci* (str. 30). Tyto vztahy se v historicky bezprecedentní intenzitě, rychlosti a rozsahu znovu obnovily v době evropské integrace. V hlavních centrech evropské unie dnes žije 10–30 % muslimů. Evropské národní státy však jsou od dob osvícenství založeny na *pocitu sdíleného osudu, který je odvozen od společné historie, jazyka a kultury* (str. 209). Napětí mezi rozdílnou historií, jazykem a kulturou

Evropanů a jejich muslimů se tak Unie pokoušela řešit od počátku nesmyslnou strategií multikulturalismu.

Multikulturalismus definuje Friedman jako snahu *prohlásit kulturu přistěhovalců za rovnou domácí kulturu* (str. 209). Kultura však znamená *touhu žít s vlastními lidmi* (str. 210) a mnoho muslimů v Evropě proto *chtělo zůstat odděleno, aby si mohli zachovat vlastní kulturu. Přijeli do Evropy, aby si vydělali, nikoli aby budovali evropskou společnost* (str. 212). Nad tímto definičním rozparem ovšem Unie v čele s multikulturalisty usilovně zavírala (a stále zavírá) oči.

Právě na třecích plochách mezi křesťanstvím a islámem se přitom odehrávaly *postsovětské a postmaastrichtské války, které tak byly křesťansko-muslimskými válkami* (str. 134). V kapitole *Války v Maastrichtu* proto Friedman vyvrací bruselský mýtus o mírové podstatě Unie. Důrazně připomíná, že doba vzniku EU je zároveň dobou válek (v souvislosti s válkou v Jugoslávii připomíná Friedman Bismarckovo varování, že další války v Evropě vzniknou na Balkánu). Kritizuje evropskou snahu dosáhnout *kolektivní ztráty paměti*, když říká, že pro Evropany bylo důležitější popírat, že jsou tyto války evropské (str. 134).

Nefunkční EU

Jádrém problému současně nefunkční Evropské unie je tedy napětí mezi dvěma sliby unijních otců zakladatelů: mírem a prosperitou. Aby bylo dosaženo míru, musí existovat *těsnější unie mezi národy*. Právě proto, upozorňuje Friedman, chtěla Maasrichtská smlouva vytvořit unii Evropanů, nikoli unii evropských států (str. 110). Jenže evropské státy jsou státy národními: státy občanů s národní, nikoli umělou evropskou identitou. Občany národních stá-

tů (a dost možná i jejich vlády) proto bylo nutné zmást, aby si svou evropskou identitu vnutil nechali. Roztříštěnost evropské vlády mezi nikým nevolenou Komisí, Radou, nesčetné výbory, bezvýznamný Evropský parlament či bezzubé rotující předsednictví udržuje v chodu mechanismus, jehož jediným úkolem je vyrábět chaos a složitost: Čeho nebylo možné dosáhnout přímo, mohlo se dosáhnout prostřednictvím složitosti. Čím složitější je systém vlády, tím těžší je ho používat, ale také pochopit a mít proti němu námitky (str. 111). To ostatně ví každý, kdo se pokoušel studovat text Lisabonské smlouvy.

Roztříštěnost evropské vlády drží v chodu mechanismus, jehož jediným úkolem je vyrábět chaos a složitost.

Jaká je tedy podle Friedmana budoucnost Evropské unie? Evropa (mohli bychom dodat, že díky usilovné snaze Unie) *ztratila své dřívější postavení ve světě* (str. 252). Unie čelí krizi, kterou nedokáže vyřešit, ale chová se, jako by se nic nestalo (str. 24). Evropa se tak nachází ve třetí fázi civilizace – fázi dekadence, kdy *lidé začnou věřit, že neexistuje žádná pravda, nebo že všechny lži jsou stejně pravdivé, a kdy nejnebezpečnější jsou obyčejní a průměrní rádoři intelektuálové, kteří zneužívali znalosti velkých myslitelů, osbovali si právo věřit jen tomu, co sami chtějí, a prosazovali, že něco ohavného je vlastně pravda* (str. 44).

Friedmanova *Ohrožená Evropa* je poučným čtením o evropské současnosti, která pokládá základy neradostné budoucnosti. Snad i proto píše autor kapitoly o naší nejaktuálnější přítomnosti, v minulém čase – jako (ať už zamýšlenou či bezděčnou) kroknou evropského úpadku. ■

NABÍZÍME

Boom české ekonomiky

Anomálie, nebo trvalý trend?

Petr Dufek, Karel Dyba, Helena Horská,
Stanislava Janáčková, Svatopluk Kapounek,
Zuzana Kučerová, Hana Lipovská, Aleš Michl,
Marek Rojíček, Petr Sklenář, Jan Skopeczek,
Miroslav Ševčík, Eva Zamrazilová

instit
VÁCLAVA
KLAUSE

Publikace č. 24/2016

Institut Václava Klause nabízí sborník č. 24/2016 „**Boom české ekonomiky: anomálie, nebo trvalý trend?**“, do něhož přispěli **Petr Dufek, Karel Dyba, Helena Horská, Stanislava Janáčková, Svatopluk Kapounek, Zuzana Kučerová, Hana Lipovská, Aleš Michl, Marek Rojíček, Petr Sklenář, Jan Skopeczek, Miroslav Ševčík a Eva Zamrazilová**. Předmluvu napsal **Martin Slaný**.

126 stran, 100 Kč.

objednávky na: www.institutvk.cz

Komunismus a evropeismus – formy různé, obsah stejný

Ivo Strejček

člen správní rady IVK

V rozhovoru Václava Klause s Danielem Kaiserem pro týdeník Echo Václav Klaus, mimo jiné, říká: „Jsem zcela přesvědčen o tom, že současná míra indoktrinace mládeže je srovnatelná s manipulací a indoktrinací mládeže za komunismu v jeho pozdní éře. Řekl bych, že míra indoktrinace v 80. letech byla slabší.“

To, že se na českých vysokých školách vyučuje „vědecký evropeismus“, je snadno doložitelnou pravdou. Co jiného jsou katedry evropských či katedry genderových studií na českých univerzitách?

O týden později se na stránkách tohoto časopisu, a v reakci na tento rozhovor, podivuje Miloš Kadlec, když říká: „Pamatuji si 80. léta, se kterými Klaus dnešek srovnává, a mohu potvrdit, že tvrdí nesmysly. Existuje teď v armádě politické školení mužstva? Učí se na vysokých školách vědecký evropeismus? Máme tu Svaz česko-evropského přátelství? Vycházejí snad časopisy podobné Tribuně či Otázkám marxismu-leninismu?“

Lepší příklady vhodné k demonstraci neuvěřitelné míry indoktrinace dnešní mladé generace si nemohl pisatel ani vybrat.

Vážně si myslíte, že v dnešní armádě neexistují formy politického školení mužstva? Samozřejmě obsahově i formálně jiné než to zdiskreditované a směšné, kterému jsme se smáli na „pévéeskách“ v kasárnách lidové armády. Dnešním vojákům je jistě vštěpována „nenahraditelnost“ NATO „při obraně demokracie“ stejně tak, jak jsme my byli „školeni“ věřit v „mírovou hráz“ Varšavské smlouvy „střežící výtobytky socialismu“.

Ideologická Tribuna a Rudé Právo byly vystřídány stejně ideologickými internetovými servery s nekritickým a obdivným přístupem k EU.

To, že se na českých vysokých školách vyučuje „vědecký evropeismus“, je snadno doložitelnou pravdou. Co jiného jsou katedry evropských či katedry genderových studií na českých univerzitách? Právě tam vrcholí indoktrinace „vědeckým evropeismem“ započatá na školách všech stupňů, jehož většina absolventů jsou posléze zapálenými zastánci všeho „unijního“. Ne, dnes už se neskládají zkoušky z vědeckého komunismu, dnes musí studenti absolvovat testy z dějin evropského integračního modelu a musí znát jeho milníky i ideové tvůrce mnohem lépe, než jsme byli nuceni znát Marxe, Engelse a Lenina.

Není třeba, aby tu existoval jakýsi Svaz česko-evropského přátelství. Jeho existenci totiž nahrazuje hustá a agilní síť nejrůznějších neziskových a nevládních organizací financovaných expoziturou Evropské komise v Praze, která metodami práce a dosahová-

ním svých cílů v této zemi posílání komunistického Svazu československo-sovětského přátelství už dávno úspěšně překonala.

Tehdejší komunismus se svým papaláštvím a marasmem byl dostatečně zdiskreditován a „zadat“ si s ním bylo hanbou.

Ideologická Tribuna a Rudé Právo byly vystřídány stejně ideologickými internetovými servery s nekritickým a obdivným přístupem k EU. Jen tu Tribunu už nikdo nečetl, na rozdíl od těch soudobých – euroideologických – zdrojů „inspiration“.

Naopak dnešní míra indoktrinace mladé generace „úžasnou evropskou myšlenkou“ připomíná údernické nadšení svazáckých mládežníků.

I my si pamatujeme 80. léta minulého století a zoufalství komunistické ideologie. Tehdejší komunismus se svým papaláštvím a marasmem byl dostatečně zdiskreditován a „zadat“ si s ním bylo hanbou.

Naopak dnešní míra indoktrinace mladé generace „úžasnou evropskou myšlenkou“ připomíná údernické nadšení svazáckých mládežníků z Kunderova „Žertu“ při zpěvu budovatelské písně „My stavíme, stavíme nový mladý svět“.

To vše v době, kdy rozdíl mezi „starým“ komunismem a „novým „evropeismem“ již téměř neexistují.

Echo24.cz 27. července 2016.

NABÍZÍME

Edvard Beneš

80 let od volby prezidentem

Edvard Beneš
Pavel Carbol
Jindřich Dejmek
Jaroslav Hroch
Drahomír Jančík
Václav Klaus
Jan Kuklík
Robert Kvaček
Marie Neudorflová
Věra Olivová
Jiří Weigl
Josef Zmr

Publikace č. 26/2016

instit
VÁCLAVA
KLAUSE

Institut Václava Klause nabízí sborník č. 26/2016 „**Edvard Beneš: 80 let od volby prezidentem**“, do něhož přispěli **Robert Kvaček, Jan Kuklík, Jaroslav Hroch, Jiří Weigl, Pavel Carbol, Václav Klaus, Jindřich Dejmek, Věra Olivová, Josef Zmr, Drahomír Jančík a Marie Neudorflová**. V přílohách jsou výňatky z díla **Edvarda Beneše**. Editorem sborníku je **Marek Loužek**.

216 stran, 100 Kč.

objednávky na: www.institutvk.cz